

5.2 INTERVENCIJA KMETIJSKO-OKOLJSKA-PODNEBNA PLAČILA – PODNEBNE SPREMEMBE (KOPOP_PS)

5.2.1 UVOD

Živinoreja je najpomembnejša panoga slovenskega kmetijstva, spopada pa se z vedno večjimi izzivi med katere sodijo tudi podnebne spremembe. Živinoreja je istočasno žrtev podnebnih sprememb in tudi vzrok zanje, zlasti z vidika izpustov toplogrednih plinov (TGP). Za zmanjšanje izpustov TGP in tudi amonijaka je eden od najučinkovitejših ukrepov optimiranje krmnih obrokov. Gre za izvajanje preciznega krmljenja rejnih živali, ki vpliva na zmanjšanje izpustov TGP prek izboljšanja učinkovitosti reje, na zmanjšanje izpustov amonijaka in didušikovega oksida pa vpliva prek zmanjšanega izločanja dušika z blatom in sečem. V Sloveniji krmljenje na podlagi načrtno sestavljenih obrokov, ki temeljijo na rezultatih analiz krme in potreb živali, ni splošno razširjeno. Izvajajo ga le na nekaterih naprednejših ali večjih kmetijskih gospodarstvih (KMG), samostojno ali ob pomoči kmetijskih svetovalcev.¹

Da bi se dobra kmetijska praksa analiziranja krme in optimiranja krmnih obrokov razširila na več KMG, podpore v ta namen vključuje tudi slovenski Strateški načrt SKP za obdobje 2023–2027 (SN SKP 2023–2027) v okviru intervencije Kmetijsko-okoljska-podnebna plačila – Podnebne spremembe (KOPOP_PS).

5.2.2 NAMEN INTERVENCIJE

Namen intervencije KOPOP_PS je zmanjševanje izpustov TGP s spodbujanjem izboljšanja kakovosti krme in krmnih obrokov za govedo (krave molznice in goveji pitanci), prašiče pitance in drobnico (ovce in koze).

5.2.3 OPERACIJE

Intervencija KOPOP_PS vključuje 3 operacije:

- PS.1 Izboljšanje kakovosti krme in načrtno krmljenje goved (operacija PS_GOV);
- PS.2 Krmljenje z zmanjšano količino dušika pri prašičih pitancih (operacija PS_PRAP);
- PS.3 Izboljšanje kakovosti krme in načrtno krmljenje ovc in koz (operacija PS_DROB).

Vstop v operacije: V operacije intervencije KOPOP_PS je mogoče vstopiti v letih 2024–2025.

Obveznost izvajanja operacij traja:

- 5 let pri vstopu v letu 2024 in
- 4 leta pri vstopu v letu 2025,

z določenimi izjemami, kot so višja sila ali izjemne okoliščine, prenos kmetijskega gospodarstva (KMG).

Splošni pogoji za izvajanje operacij intervencije KOPOP_PS so opisani v poglavju 5.1 v Navodilih za uveljavljanje intervencij iz Strateškega načrta skupne kmetijske politike 2023–2027 za leto 2024.

¹ KIS, 2021: Zmanjševanje izpustov toplogrednih plinov in amonijaka na kmetijskih gospodarstvih. Zaključno poročilo CRP V4–1816.

5.2.4 SKUPNE ZAHTEVE

V okviru operacij PS_GOV, PS_PRAP in PS_DROB je treba izdelati analize krme in izračunati krmne obroke.

Analize krme lahko izdelajo laboratoriji na območju Republike Slovenije ali laboratoriji izven območja Republike Slovenije, izvidi analize krme pa morajo biti dostopni v slovenskem jeziku. V slovenski jezik je lahko preveden celoten izvid analize krme, ali pa so na originalen izvid pripisani prevodi vrste analizirane krme in obveznih določitev.

Krmne obroke za živali izračuna in po potrebi posodobi:

- oseba, ki ima najmanj izobrazbo, pridobljeno po študijskih programih druge stopnje, oz. izobrazbo, ki ustreza ravni izobrazbe, pridobljene po študijskih programih druge stopnje smeri zootehnika, veterina ali kmetijstvo;
- za lastno KMG upravičenec sam, če ima najmanj peto stopnjo izobrazbe kmetijske smeri in mu izračun oz. posodobitev izračuna krmnih obrokov pregleda in potrdi strokovnjak kmetijske svetovalne službe.

Tehnološka navodila za izvajanje intervencije KOPOP_PS in seznam strokovnjakov kmetijske svetovalne službe, ki lahko izračunajo in potrdijo oz. posodobijo izračune krmnih obrokov, so dostopni na povezavi <https://www.gov.si/zbirke/storitve/oddaja-zbirne-vloge-za-let-2024/>.

5.2.5 ZAHTEVE ZA IZVAJANJE OPERACIJ

Operacija PS.1 Izboljšanje kakovosti krme in načrtno krmljenje goved (PS_GOV)

Število živali:

- V operacijo PS_GOV mora biti v času trajanja obveznosti na letni ravni vključenih najmanj 10 krav molznic ali 10 govejih pitalcev.
- Kot goveji pitalci se šteje mlado govedo moškega spola od 6 mesecev do 1 leta, mlado govedo moškega spola od 1 do 2 let, govedo moškega spola nad 2 leti in telica za pitanje, starosti najmanj 6 mesecev, ki še ni telila in je namenjena za zakol.
- Krave molznice morajo biti za tekoče leto vključene v kontrolo prireje mleka pri Kmetijskem inštitutu Slovenije od 1. 1. predhodnega leta do 31. 10. tekočega leta.

Povprečno število krav molznic v kontroli prireje mleka = vsota števila krmnih dni krav molznic na KMG / 365.

Povprečno število telic za pitanje se oceni po formuli:

$$N(TZ) = TZ \times F,$$

pri čemer je $N(TZ)$ ocenjeno povprečno število telic za zakol na KMG, TZ je število zaklanih telic pri starosti nad 6 mesecev v tekočem letu in F je faktor za oceno števila telic za pitanje, določen na podlagi števila zaklanih telic ($F = 2$).

Za število živali govejih pitalcev se šteje povprečno število živali v tekočem letu trajanja obveznosti, pri čemer se v izračunu povprečnega števila živali upoštevajo podatki o številu goveda,

ki jih ARSKTRP prevzame iz Centralnega registra govedi po stanju na dan 1. 2. tekočega leta in na 4 reprezentativno izbrane datume, ki jih določi ARSKTRP in objavi na svoji spletni strani, vendar ne prej kot 2 tedna po njihovi določitvi, ter podatek o številu živali s pregleda na kraju samem.

Zahteve za izvajanje:

- **Analiza voluminozne krme:** izdelati se mora vsako leto, obsegati pa mora najmanj določitev sušine, surove vlaknine, surovih beljakovin in pepela. Na podlagi podatkov o sestavi krme je treba oceniti vsebnost neto energije za laktacijo in presnovljive energije.
- **Analiza mineralnih elementov:** obvezno jo je treba izdelati najmanj enkrat v obdobju trajanja obveznosti, in sicer v prvem ali drugem letu. Obsegati mora najmanj določitev kalcija, fosforja in kalija. Če so vzorci odvzeti ločeno od vzorcev za določitev energijske vrednosti krme, je treba v njih določiti tudi vsebnost sušine.
- **Izračuni krmnih obrokov:** izračuni krmnih obrokov morajo biti izdelani najmanj za živali v laktaciji, če gre za rejo krav molznic, in najmanj za goveje pitance kategorije 300 do 400 kg telesne mase, če gre za živali v pitanju. Krmni obroki morajo biti preverjeni in po potrebi posodobljeni vsaj enkrat letno. Izračun krmnih obrokov mora vključevati bilanco dušika v vampu.
- **Vsebnost sečnine:** v mleku krav molznic je treba najmanj šestkrat letno določiti vsebnost sečnine, pri čemer mora najmanj 70 % od vseh analiziranih vzorcev na KMG vsebovati med 15 in 30 mg sečnine na 100 ml mleka.
- **Spremljanje napredka:** upravičenec mora spremljati napredek na KMG na področju pridelovanja krme in reje, to je spremljanje osnovnih rezultatov analiz krme in rezultatov reje ter njihova primerjava s strokovnimi priporočili ali stanjem na ravni države. Doseganje napredka ni pogoj zapridobitev plačila za operacijo PS_GOV.

Pregled doseženih rezultatov za spremljanje napredka se pripravi za predhodno leto izvajanja operacije PS_GOV najpozneje do 31. 12. tekočega leta.

V operacijo PS_GOV je treba vključiti vse živali iste vrste in kategorije. Lahko se vključi le krave molznice, le goveje pitance ali pa obe kategoriji živali. Če se v operacijo vključita obe kategoriji živali, je treba analizo krme in izračun krmnega obroka izdelati za vsako kategorijo živali posebej.

Minimalno število vzorcev za analizo voluminozne krme:

- 2 za KMG z od 10 do 15 kravami molznicami ali govejimi pitanci;
- 3 za KMG z od 16 do 30 kravami molznicami ali govejimi pitanci;
- 5 za KMG z 31 ali več kravami molznicami ali govejimi pitanci.

Z analizo voluminozne krme se praviloma analizira vsaj en vzorec travne silaže, en vzorec koruzne silaže in en vzorec mrve. Če se katera od navedenih vrst krme na KMG ne prideluje, se lahko upravičenec odloči za analizo več vzorcev krme, ki jo ima na KMG, pri čemer mora biti skupno število analiziranih vzorcev najmanj:

- 2 na KMG z od 10 do 15 kravami molznicami ali govejimi pitanci;
- 3 na KMG z od 16 do 30 kravami molznicami ali govejimi pitanci;
- 5 na KMG z 31 ali več kravami molznicami ali govejimi pitanci.

Po lastni presoji ali po posvetovanju s kmetijskim svetovalcem se lahko upravičenec odloči tudi za analizo zelene krme ali paše. Pri tem lahko ustrezno zmanjša število analiz konzervirane krme, pri čemer mora biti skupno število analiziranih vzorcev najmanj:

- 2 na KMG z od 10 do 15 kravami molznicami ali govejimi pitanci;

- 3 na KMG z od 16 do 30 kravami molznicami ali govejimi pitanci;
- 5 na KMG z 31 ali več kravami molznicami ali govejimi pitanci.

Minimalno število vzorcev krme za analizo mineralnih elementov:

- 2 za KMG z od 10 do 15 kravami molznicami ali govejimi pitanci;
- 3 za KMG z od 16 do 30 kravami molznicami ali govejimi pitanci;
- 5 za KMG z 31 ali več kravami molznicami ali govejimi pitanci.

Izračun krmnih obrokov mora vsebovati najmanj naslednje podatke:

- ime in priimek upravičenca;
- datum izračuna ali preveritve krmnega obroka oz. izdelave posodobitve ali preveritve posodobitve krmnega obroka;
- za katero kategorijo živali je krmni obrok izračunan oz. je izdelana posodobitev krmnega obroka;
- katera krmila in v kakšnih količinah so vključena v krmni obrok;
- kakšne so predvidena vsebnost sušine, energijska vrednost, vsebnost surovih beljakovin, kalcija in fosforja v krmilih;
- kakšno je predvideno zauživanje sušine krmnega obroka;
- kakšne so koncentracije energije, surovih beljakovin, kalcija in fosforja v sušini krmnega obroka;
- sklic na normative, ki so bili uporabljeni pri računanju krmnega obroka;
- ime in priimek ter stopnja izobrazbe osebe, ki je izračunala krmni obrok ali preverila krmni obrok oz. posodobila krmni obrok ali preverila posodobitev krmnega obroka.

Upravičenec mora na KMG hraniti:

- izdelane analize krme in izračune krmnih obrokov oz. posodobitev krmnih obrokov v pisni obliki;
- potrditev izračuna ali posodobitve krmnega obroka, izdane s strani strokovnjaka kmetijske svetovalne službe, če krmne obroke za živali na lastnem KMG izračuna oz. krmne obroke posodobi upravičenec sam v pisni obliki;
- dokumente, iz katerih je razvidno spremljanje napredka.

Letno plačilo za izvajanje operacije PS_GOV se izplača na nosilca KMG in je za število krav molznic oz. govejih pitancev na KMG od:

- 10 do 15: 406,44 €;
- 16 do 20: 440,46 €;
- 21 do 25: 463,14 €;
- 26 do 35: 576,23 €;
- 36 do 50: 632,93 €;
- 51 do 70: 689,63 €;
- 71 do 100: 746,33 €;
- 101 do 150: 803,03 €;
- 151 do 250: 859,73 €;
- 251 in več: 916,43 €.

Upravičenec s kombinirano rejo lahko pridobi plačila za krave molznice in za goveje pitance.

Obveznosti, prevzete za krave molznice, v času trajanja obveznosti ni mogoče zamenjati z obveznostjo za goveje pitance in obratno.

Operacija PS.2 Krmljenje z zmanjšano količino dušika pri prašičih pitancih (PS_PRAP)

Število živali:

- V operacijo PS_PRAP mora biti vključenih najmanj 50 prašičev pitancev.
- Prašič pitanec je prašič od 30 kg dalje, pitan na višjo težo, prašič iz kmečke reje prašičev in prašič od 30 do 110 kg.

Podatki o številu živali:

- Za število živali se šteje povprečno število živali v tekočem letu trajanja obveznosti, pri čemer se v izračunu povprečnega števila živali se za prašiče pitance upoštevajo podatki o številu prašičev pitancev po stanju na dan 1. 2. tekočega leta, podatki o povprečnem številu živali v turnusu in skupno število dni vseh turnusov iz evidence rejnih živali in podatek o številu živali s pregleda na kraju samem.

Operacija PS_PRAP se izvaja v rejah, ki v času pitanja do klavne mase 130 kg uporabljajo 3- ali 4-fazno krmljenje, kar pomeni, da uporabljajo 3 ali 4 različne popolne krmne mešanice. Pri pitanju na klavno maso večjo kot 150 kg se mora uporabljati vsaj 4-fazno krmljenje.

Zahteve za izvajanje:

- **Analiza krme:** v rejah, ki uporabljajo krmila pridelana na lastnem KMG, se analizira 5 vzorcev doma pridelanih krmil. Dodatno se v rejah, ki same pripravljajo krmne mešanice, analizira 5 vzorcev krmil oz. dopolnilnih krmnih mešanic, ki se uporabljajo za pripravo popolnih krmnih mešanic in krmnih obrokov v reji. Izbor vzorcev določi upravičenec po lastni presoji ali po posvetovanju s kmetijskim svetovalcem.
- **Analiza vzorcev:** obsegati mora najmanj določitev sušine, surovih beljakovin, surovih maščob, škroba, sladkorja in pepela. Na podlagi analize je treba oceniti vsebnost presnovljive energije. V teh vzorcih je treba v obdobju trajanja obveznosti opraviti tudi skupno 5 analiz, ki morajo obsegati najmanj določitev kalcija, fosforja in kalija. V rejah, ki popolne krmne mešanice nabavljajo pri proizvajalcih krmnih mešanic, teh analiz krme ni treba izdelati.
- **Izračuni krmnih obrokov:** izračuni popolnih krmnih mešanic oz. krmnih obrokov morajo biti izdelani najmanj za vsako fazo pitanja. Popolne krmne mešanice oz. krmni obroki morajo biti preverjeni in po potrebi posodobljeni vsaj enkrat letno. Pri računanju popolnih krmnih mešanic oz. obrokov je treba upoštevati pravo ilealno prebavljivost aminokislin in pravo ilealno prebavljivost fosforja.
- **Vsebnost dušika oz. surovih beljakovin:** določiti jo je treba dvakrat letno v vseh krmnih mešanicah oz. obrokih za vse faze pitanja. Analiza mora obsegati najmanj določitev sušine, surovih beljakovin, surovih maščob, škroba, sladkorja in pepela. Na podlagi analize je treba oceniti vsebnosti presnovljive energije v popolnih krmnih mešanicah oz. obrokih. Če se uporablja več kot 4-fazno pitanje, se opravijo analize le za 4 faze, obvezno za prvo in zadnjo fazo pitanja.
- **Spremljanje napredka:** upravičenec mora spremljati napredek na KMG na področju pridelovanja krme in reje. Za spremljanje napredka šteje spremljanje osnovnih rezultatov analiz krme in rezultatov reje ter njihova primerjava s strokovnimi priporočili ali sta njem na ravni države. Doseganje napredka ni pogoj za pridobitev plačila za operacijo PS_PRAP.

Pregled doseženih rezultatov za spremljanje napredka se pripravi za predhodno leto izvajanja operacije PS_PRAP najpozneje do 31. 12. tekočega leta.

Izračun krmnih obrokov mora vsebovati najmanj naslednje podatke:

- ime in priimek upravičenca;
- datum izračuna ali preveritve popolne krmne mešanice oz. izdelave posodobitve ali preveritve posodobitve popolne krmne mešanice;
- za katero kategorijo pitancev je popolna krmna mešanica oz. krmni obrok izračunan;
- kakšna je predvidena energijska vrednost in vsebnost naslednjih hranil v popolnih krmnih mešanicah oz. krmnih obrokih: sušina, surove beljakovine, prebavljive beljakovine, posamezne ilealno prebavljive esencialne aminokisliline (najmanj lizin, metionin, metionin in cistein, treonin, triptofan), kalcij, skupni in ilealno prebavljivi fosfor;
- katera krmila in dopolnilne krmne mešanice in v kakšnih količinah so vključena v popolno krmno mešanico oz. krmni obrok, če upravičenec popolno krmno mešanico pripravlja sam;
- katera krmila so vključena v popolno krmno mešanico oz. krmni obrok, če upravičenec popolno krmno mešanico nabavlja pri proizvajalcu;
- kakšno je predvideno zauživanje sušine krmnega obroka;
- sklic na priporočila oz. podatke o prebavljivosti aminokislin in fosforja, ki so bili uporabljeni pri izračunu krmnega obroka,
- ime in priimek ter stopnja izobrazbe osebe, ki je izračunala popolno krmno mešanico oz. krmni obrok ali preverila popolno krmno mešanico oz. krmni obrok, ali posodobila popolno krmno mešanico oz. krmni obrok ali preverila posodobitev popolne krmne mešanice oz. krmnega obroka.

Upravičenec mora na KMG hraniti:

- izdelane analize krme in izračune popolnih krmnih mešanic oz. krmnih obrokov v pisni obliki;
- izdelane posodobitve popolnih krmnih mešanic oz. krmnih obrokov v pisni obliki;
- potrditev izračuna popolnih krmnih mešanic oz. krmnih obrokov ali posodobitve popolnih krmnih mešanic oz. krmnih obrokov, izdane s strani strokovnjaka kmetijske svetovalne službe, če krmne obroke za živali na lastnem KMG izračuna oz. izračun krmnih obrokov posodobi upravičenec sam;
- dokumente, iz katerih je razvidno spremljanje napredka.

Letno plačilo za izvajanje operacije PS_PRAP se izplača na nosilca KMG in je za število prašičev pitancev na KMG od:

- 50 do 70: 524,13 €;
- 71 do 100: 558,15 €;
- 101 do 150: 603,51 €;
- 151 do 250: 637,53 €;
- 251 do 400: 694,23 €;
- 401 do 700: 750,93 €;
- 701 in več: 807,63 €.

Operacija PS.3 Izboljšanje kakovosti krme in načrtno krmljenje ovc in koz (PS_DROB)

Število živali:

- V operacijo PS_DROB mora biti v času trajanja obveznosti vključenih najmanj 14 živali iste vrste (14 ovc ali 14 koz).
- V operacijo PS_DROB se lahko vključijo ovce oz. koze mlečne in mesne reje.
- Za plemenske živali drobnice se štejejo ženske živali ovc in koz, starosti najmanj 9 mesecev.

Podatki o številu živali:

- Za število živali se šteje povprečno število živali v tekočem letu trajanja obveznosti, pri čemer se v izračunu povprečnega števila živali upoštevajo za ovce in koze podatki o številu ovc in koz po stanju na dan 1. 2.tekočega leta, podatki o številu ovc in koz, ki jih ARSKTRP prevzame iz Centralnega registra drobnice po stanju na 4 reprezentativno izbrane datume, ki jih ARSKTRP določi in objavi na svoji spletni strani, vendar ne prej kot 2 tedna po njihovi določitvi, in podatek o številu živali s pregleda na kraju samem.

Zahteve za izvajanje:

- **Analiza voluminozne krme:** izdelati se mora vsako leto, obsegati pa mora najmanj določitev sušine, surove vlaknine, surovih beljakovin in pepela. Na podlagi podatkov o sestavi krme je treba oceniti vsebnost presnovljive energije.
- **Analiza mineralnih elementov:** obvezno jo je treba izdelati najmanj enkrat v obdobju trajanja obveznosti, in sicer v prvem ali drugem letu. Analiza mora obsegati najmanj določitev kalcija, fosforja in kalija. Če so vzorci odvzeti ločeno od vzorcev za določitev energijske vrednosti krme, je treba v njih določiti tudi vsebnost sušine.
- **Izračuni krmnih obrokov:** izračuni krmnih obrokov morajo biti izdelani najmanj za živali v laktaciji oz. za pitanje jagnjet in kozličkov. Krmni obroki morajo biti preverjeni in po potrebi posodobljeni vsaj enkrat letno. Izračun krmnih obrokov za odrasle živali mora vključevati bilanco dušika v vampu.
- **Spremljanje napredka:** upravičenec do plačil mora spremljati napredek na KMG na področju pridelovanja krme in reje. Za spremljanje napredka šteje spremljanje osnovnih rezultatov analiz krme in rezultatov reje ter njihova primerjava s strokovnimi priporočili ali stanjem na ravni države. Doseganje napredka ni pogoj za pridobitev plačila za operacijo PS_DROB.

Pregled doseženih rezultatov za spremljanje napredka se pripravi za predhodno leto izvajanja operacije PS_DROB najpozneje do 31. 12. tekočega leta.

V operacijo PS_DROB je treba vključiti vse živali iste vrste na KMG. Lahko se vključijo le ovce, le koze ali pa obe vrsti živali. Če se v operacijo vključita obe vrsti živali, je treba analizo krme in izračun krmnega obroka izdelati za vsako vrsto živali posebej.

Minimalno število vzorcev za analizo voluminozne krme:

- 2 za KMG z najmanj 14 ovcami ali 14 kozami.

Praviloma se analizirajo vzorci travne silaže, mrve in paše. Če se katera od navedenih krm na KMG ne prideluje, se lahko upravičenec odloči za analizo več vzorcev druge krme, po lastni presoji ali po posvetovanju s kmetijskim svetovalcem se lahko odloči tudi za analizo zelene krme ali paše, pri čemer mora biti skupno število analiziranih vzorcev najmanj 2.

Minimalno število vzorcev krme za analizo mineralnih elementov:

- analizirati je treba najmanj vzorce voluminozne krme, praviloma najmanj po 1 vzorec mrve, travne silaže ali paše.

Izračun krmnih obrokov mora vsebovati najmanj naslednje podatke:

- ime in priimek upravičenca;
- datum izračuna ali preveritve krmnega obroka oz. izdelave posodobitve ali preveritve posodobitve krmnega obroka;

- za katero kategorijo živali je krmni obrok izračunan oz. izdelana posodobitev krmnega obroka;
- katera krmila in v kakšnih količinah so vključena v krmni obrok;
- kakšne so predvidena vsebnost sušine, energijska vrednost, vsebnost surovih beljakovin, kalcija in fosforja v krmilih;
- kakšno je predvideno zauživanje sušine obroka;
- kakšne so koncentracije energije, surovih beljakovin, kalcija in fosforja v sušini krmnega obroka;
- sklic na normative, ki so bili uporabljeni pri računanju krmnega obroka;
- ime in priimek ter stopnja izobrazbe osebe, ki je izračunala krmni obrok ali preverila krmni obrok oz. posodobila krmni obrok ali preverila posodobitev krmnega obroka.

Upravičenec mora na KMG hraniti:

- izdelane analize krme in izračune krmnih obrokov oz. posodobitev krmnih obrokov v pisni obliki;
- v pisni obliki potrditev izračuna ali posodobitve krmnega obroka, izdane s strani strokovnjaka kmetijske svetovalne službe, če krmne obroke za živali na lastnem KMG izračuna oz. krmne obroke posodobi upravičenec sam;
- dokumente, iz katerih je razvidno spremljanje napredka.

Letno plačilo za izvajanje operacije PS_DROB se izplača na nosilca KMG in je za število plemenskih živali ovc oz. koz na KMG od:

- 14 do 20: 382,89 €;
- 21 do 30: 416,91 €;
- 31 do 50: 439,59 €;
- 51 do 80 in več: 473,61 €.

Upravičenec s kombinirano rejo lahko pridobi plačila za ovce in koze.